

25 oktober 2023

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

Nogmaals de Professional Doctorate – maar dan... ...vergeleken met de Associate degree

1 Inleiding

De Professional Doctorate, de PD. Een initiatief van de hogescholen zelf, maar wel mede met financiële steun van OCW om er een experiment voor de komende jaren van te maken. Het gaat niet om een pilot zoals bij de invoering van de Associate degree in 2006. Dat is van wezenlijk belang aangezien de Ad op basis van die status meteen in de wet werd opgenomen als een formele graad (met een wetsartikel waarin stond dat als in 2010 zou blijken dat alles niet klopte, de Ad weer uit de wet zou kunnen worden gehaald). De PD komt dus niet meteen in de wet. Normaal gesproken gebeurt dit pas als het experiment voldoende reden is om dat wel te doen.

Het zijn een paar van de zaken die we in deze nieuwsbrief willen meenemen. Ze zijn mede gebaseerd op hetgeen begin deze maand in Den Haag aan de orde kwam bij de 'eerste landelijke PD-dag'. Aan de hand van plenaire inleidingen en discussies (met de minister) alsmede van allerlei workshops werd aldaar een overzicht geschetst van hetgeen nu in gang is gezet. Ook de kaders en contouren van de aanpak werden op die dag in beeld gebracht door een groot aantal betrokkenen, vooral om aandacht te vragen voor de beoogde vervolgstappen. De positionering van de PD is een cruciaal gewenst element daarbij, door veel bestuurders in het hbo gezien als een noodzakelijke stap bij het verder versterken van de sector.

2 Aspecten vergelijken met wat speelde en speelt bij de Associate degree

Wat opvalt is dat op veel punten een beeld is te schetsen van allerlei voornemens die nadrukkelijk te vergelijken zijn met wat zo'n twintig jaren geleden met de Ad aan de hand was. Dat heeft ons ertoe verleid om alhier met inzet van die aspecten te gaan bezien wat er met de PD-plannen in gang is gezet en hoe die volgens de hogescholen moeten leiden tot een formele graad, liefst dus op korte termijn. Dat 'bezien' betekent dat er steeds een aspect wordt genoemd, met een korte toelichting daarop plus een vergelijking met wat er speelde en nu eigenlijk nog steeds speelt bij de Associate degree, gevolgd door een beschouwing, vooral te zien als een bundel bespiegelingen.

3 Vergelijken PD en Ad

Goed, welkom bij deze vergelijkende warentest, met aspecten van de plannen voor de PD en het nagaan wat er al dan niet overeenkomt met hoe de Ad zich een stevige en niet meer weg te denken plek in het hoger onderwijs heeft verworven.

3.1 Wat is het doel

- PD als graad

Het doel van de plannen van de VH is om binnen zeer afzienbare tijd komen tot het door de overheid opnemen in de WHW van de graad die de naam 'Professional Doctorate' kent, met als afkorting PD. Er is geen titel aan verbonden.

- Ad als graad

Bij de Associate degree, met als afkorting Ad, kwam het idee niet van de (toenmalige) HBO-Raad, nu de VH, maar van onderop, met inzet van een aantal andere partijen zoals Leido, en waarbij het werkveld samen met OCW een belangrijke stimulerende rol speelde.

- Beschouwing

De graad kan vervolgens alleen door hogescholen worden verleend. Zo'n hogeschool moet lid zijn van een landelijk PD-platform. Het is de vraag of private hogescholen ook aanbieder van de PD kunnen gaan worden, gelet op de aanpak die er is voor specifieke werkveldsectoren.

3.2 Opname in de WHW

- PD als graad

Het streven en de sterke wens van de VH en de deelnemende hogescholen in het experiment is dat al in 2025 de overheid de PD in de wet opneemt, om daarmee het belang van het hebben binnen het hbo van deze graad te kunnen benadrukken. Tevens zou er aldus een mogelijkheid ontstaan om er een structurele bekostiging aan op te hangen.

- Ad als graad

Nadat de eerste plannen voor het gaan experimenteren met de Ad door de initiatiefnemers, zonder bestuurlijke steun vanuit het hbo, in 2005 naar de Tweede Kamer werden gestuurd, nam men daar een breed gedragen motie aan om niet te gaan experimenteren maar direct te beginnen met een pilot. Er kon daarom in 2006 meteen vanaf de start met een wettelijk erkende graad worden begonnen. Iedere afgestudeerde mocht de afkorting Ad achter de naam zetten. Ook werden de opleidingen vergoed door de overheid bij de bekostigde hogescholen. De pilot eindigde eigenlijk in 2010 maar die werd 'stilzwijgend' verlengd tot 2013 waarna alles keurig in de wet werd afgerond. Daarna konden er pas weer Ad's worden aangevraagd.

- Beschouwing

De VH en de hogescholen pleiten voor een besluit dat niet realistisch is te noemen. Met de verkiezingen voor de deur, een mogelijk lange tijd voor de vorming van de regering alsmede het doorlopen van een traject voor een wetsaanpassing (met alle discussies van dien) zit men al snel ergens ver na 2025.

Bovendien is afgesproken dat er een monitor meeloopt en dat zal worden geëvalueerd door de overheid wat de PD toevoegt aan het gehele systeem. Met een start in 2023 en een looptijd voor ieder 'cohort' van vier jaren lijkt een eerste oplevering van de inzichten en effecten pas in 2027 tot verdere stappen van de overheid te kunnen gaan leiden.

Overigens moet worden bekeken of de PD met terugwerkende kracht kan worden toegekend.

3.3 Welke opties zijn er op zich voor de positionering

- PD en 'bewijsstuk'

Er is door de VH en de hogescholen ervoor gekozen om zelf een samenwerkingsverband op te starten, met daarbij allerlei passende kaders. Daarbij wordt geput uit allerlei bronnen, om zo dicht mogelijk te kunnen blijven bij wat geldt voor de andere hbo-graden en voor de wetenschappelijke PhD (Doctor) na de promotie. Dat heeft geleid tot een keuze uit een aantal opties die er in wezen zijn.

Een daarvan is het koppelen van het programma als kwalificatie aan niveau 8 van het NLQF. Formeel staan daar nu drie opleidingen vermeld: Doctoraat, Ontwerper en Medisch Specialist. Dat klopt als zodanig niet aangezien men in de wet en in de regels voor de bekostiging spreekt over degenen die tot de promotie zijn toegelaten op basis van het feit dat betrokkene 'als proeve van bekwaamheid tot het zelfstandig beoefenen van de wetenschap een proefschrift heeft geschreven dan wel een proefontwerp heeft vervaardigd'. Ze kunnen in beide gevallen de graad PhD dan wel de titel Doctor voeren. Kortom, er kan alleen maar in het NLQF op niveau 8 de PhD/Doctor worden vermeld, en dan niet als zodanig omdat deze kwalificatie de procedure via het 'National Coordination Point' (NCP) heeft doorlopen maar alleen omdat de graad in de WHW als zodanig wordt vermeld.

Een andere optie is om alles als VH in eigen hand te houden met voor het PD-platform een eigen legale entiteit. Het wordt dan een private landelijke onderneming waarbij elke deelnemende hogeschool een rol speelt, nader te bepalen volgens de beleidsregel voor private activiteiten van bekostigde instellingen¹. Degenen die het programma doorlopen, ontvangen aan het eind een diploma. De status is gegarandeerd door de betrokkenheid van de hogescholen en het hebben van een eigen kwaliteitszorgsysteem.

Het betekent eveneens dat er geen externe partij over de schouders meekijkt om periodiek te bezien of wel aan alle eisen wordt voldaan en of aanpassingen al dan niet kunnen worden doorgevoerd. Het is de arbeidsmarkt, dus het werkveld, die als partner optreedt en via de waardering ervoor het civiele effect en daarmee de relevante en de kwaliteit borgt.

---

¹ Dat is een lastige klus maar ook met mogelijke valkuilen zoals het wellicht rekening moeten gaan houden met het doorberekenen van de btw.

De derde optie is uiteraard de samenwerking met universiteiten zoals in andere landen ook het geval is bij het hebben van een binair systeem. Universiteiten zullen zich uiteraard onder de druk van de promotiecommissies blijven richten op de puur wetenschappelijke insteek, ook als daarbij allerlei praktische zaken onder de loep worden genomen. Dat is gewoon een gegeven. Het is mede daarom niet handig om een volledig eigen hbo-traject te doorlopen, omdat er dan net als bij de Master voor twee verschillende oriëntaties wordt gekozen die voor veel verwarring zorgen 'in de Nederlandse en internationale wandelgangen'.

Een vorm van samenwerking ligt voor de hand, mede om daarmee praktisch onderzoek via de eigen hogescholen te kunnen borgen binnen een promotietraject – of bij de ontwerperscertificaten, een situatie die wel heel dicht tegen de sector techniek in het hbo aanligt.

Het is zo dat hogescholen vervolgens zelf een deel van de promotie in eigen hand kunnen houden, in een team met mensen vanuit de wetenschappelijke wereld en met hun eigen hbo-lectoren. In de commissie die alles beoordeelt, zitten mede hbo-docenten die al een PhD hebben behaald. Uiteindelijk tekent de hogeschool mee. Het is aldus een kwestie van samenwerking, een vorm die in diverse landen met een unitair hoger onderwijsstelsel is terug te vinden, formeel binnen de universiteit als geheel.

- **Ad en getuigschrift**

De Ad is vanaf de start al een erkende kwalificatie geweest, eerst als programma binnen een bacheloropleiding, vervolgens meer separaat ervan neer te zetten en vanaf 2018 geheel zelfstandig aan te bieden.

Het leverde ook meteen een wettelijk getuigschrift op, met een eigen diplomasupplement. Daardoor is er vanaf 2006 geen noodzaak geweest om te zoeken naar andere opties om de Ad binnen het formele en non-formele onderwijsstelsel een plek te geven.

Als formele kwalificatie is de Ad als niveau 5 aan het NLQF gekoppeld en daarmee ook aan het EQF.

Omdat de Ad in Nederland in het hbo is gepositioneerd, zijn de instrumenten voor het hoger onderwijs daarop volledig van toepassing, met de NVAO als accreditatieorganisatie.

- **Beschouwing**

Zoals gezegd moet in het NLQF op niveau 8 alleen maar de PhD/Doctor worden genoemd. Het is geen doctoraat meer (alleen zijn er nog wel 'ere-doctoraten').

De Medisch Specialist is iemand die na het hebben afgerond van de studie geneeskunde zich op een bepaald vakgebied specialiseert. Dat vraagt om een aantal extra jaren maar daarmee verandert het niveau niet, in formele zin. Het is en blijft (helaas voor de betrokkenen, wellicht) een 'Master' die de titel 'arts' mag gebruiken. Uiteraard kan een arts promoveren op een bepaald specialisme.

De 'ontwerper' is degene die bij een TU na een Master als Post-Master een tweejarig traineeship volgt en dan in formele zin het 'ontwerpers-certificaat' krijgt. Omdat men dat in 1999 als TU's dat niet swingend genoeg vond, werd tot midden 2022 er een zelfbedachte en niet wettelijk erkende graad aan gekoppeld, de Professional Doctorate (PD), met als toevoeging 'in Engineering', dus de PDEng. Deze PD is vervolgens overhandigd aan de VH, en de TU's hebben in plaats ervan een ook niet in Nederland erkende graad bedacht: EngD.

Men claimt dat deze graad wordt gebruikt in landen zoals Schotland, maar dat is in formele zin niet het geval, dus niet door de overheid erkent. Het is een door een bepaalde organisatie, met een eigen netwerk, zelf bedachte naam voor een graad zoals dat in elk land simpelweg mogelijk is. Overigens is in Schotland wel bepaald dat een 'Professional Doctorate' wordt toegekend door een universiteit aan iemand die voldoet aan de eisen op basis van allerlei publicaties en onderzoek binnen het werkveld, dus 'letterlijk buiten-promovendus'.

3.4 Internationale positie

• **PD en internationale context**

De VH benadrukt in de discussies dat men de PD ziet als een vorm die in de European Higher Education Area, dus het Bolognaproces, als de 'Third Cycle' wordt gezien. Dat is wat men aldaar het 'Doctorate' noemt, met alle bijpassende instrumenten zoals de Dublin Descriptoren en de 'European Standards and Guidelines'.

Dat suggereert dat er binnen het Bolognaproces een ontwikkeling gaande is om voor landen die een binair systeem kennen, de optie voor een 'professional third cycle' mogelijk te gaan

maken. Dat is niet het geval. Landen die een binair systeem hebben met een zeer sterke invloed voor de universiteiten, zullen hier nooit mee gaan instemmen².

Nederland kan dus een eigen weg inslaan met een PD maar er valt geen brede steun te verwachten in de internationale setting. Veel informatie is te vinden in Engelstalige landen maar aldaar drijft men op het aanbod met private opleidingen met zelfstandige organisaties die de kwaliteit willen garanderen alsmede op het hebben van de zelfstandige 'degree awarding power'. Het doel is Engelse graden wereldwijd aan de man te brengen, een insteek die in allerlei landen met een zwak onderwijssysteem zonder meer aanslaat. Veel studenten en hun ouders hebben er veel geld voor over, om welke UK-graad dan ook te kunnen verwerven.

- **Ad en internationale context**

De Ad is vanaf 2006 binnen de internationale context gepositioneerd als de 'Short Cycle Higher Education (SCHE)'. In 2005 was daarvoor al een internationaal onderzoek gestart zodat in 2006 binnen het Bolognaproces ook kon worden nagedacht over het opnemen van de SCHE in de European Higher Education Area als zelfstandige cyclus. Het kostte wat tijd – onder andere door een stevige tegenwerking door een land als Duitsland (nog steeds geen SCHE...) – maar in 2018 is dat besluit toch genomen door de ministers voor hoger onderwijs.

Er zijn dus nu vier cycli binnen de EHEA. Daaruit kan een land als het ware putten. In Nederland moet een hogeschool in ieder geval de Bachelor aanbieden. Dat is eigenlijk in elk land een eis.

- **Beschouwing**

Het is aan een nationale overheid om vast te stellen welke graden een instelling voor hoger onderwijs mag aanbieden op basis van de EHEA-instrumenten. Bij een unitair stelsel is dat altijd de Bachelor, Master en Doctorate (PhD) en wordt de SCHE (nog geen internationale naam voor zoals de Associate) vrijwillig gehanteerd. Binnen een binair stelsel wordt dat lastiger, maar de universiteit bezit dan altijd de licenties voor de B, M en PhD en eventueel de SCHE, terwijl de hogeschool maar moet afwachten wat de overheid en daarmee de politiek relevant vindt.

Het zou de VH moeten worden aangeraden om eerst – via EURASHE of andere kanalen zoals UASNet – binnen het Bolognaproces de discussie over de third cycle op gang te brengen, als het gaat om de landen met een binair systeem. Er kan nu al een netwerk voor worden opgezet, al zal dat toch lastig zijn, denken we. Ook kan onze minister dit aankaarten bij het volgende overleg over de EHEA, eind mei 2024 in Tirana. Mogelijk dat er in het verlengde daarvan een formele werkgroep wordt ingesteld om alles te onderzoeken.

3.5 Vlaanderen en Duitsland

- **PD en kijken naar de buurlanden**

Het is zo dat Nederland zich in het kader van de internationalisering wil profileren. Daarbij wordt steevast (mede) verwezen naar de samenwerking met de buurlanden, met de regio's die zich rondom de grenzen bevinden.

Vlaanderen zal echter 'nooit' een PD gaan invoeren voor de hogescholen aldaar. Zij bieden nu de Graduaat (niveau 5) en de (Professionele) Bachelor (niveau 6) aan – met een optie voor een Banaba, een post-Bachelor, zeg maar. Maar ze mogen en kunnen geen (Professional) Master aanbieden. Studenten moeten daarvoor naar de universiteit. Met het oog daarop bestaan er uiteraard samenwerkingsverbanden tussen het hbo en wo. Dus ja, geen hbo-Master, en hoe kan de Vlaamse overheid vervolgens een initiatief nemen voor een PD? Onmogelijk.

Duitsland is een land dat federaal weinig doet en veel overlaat aan de staten, provincies zeg maar. Maar de universiteiten claimen simpelweg de PhD zodat afgestudeerden met een Master van een hogeschool zich daarvoor bij een universiteit moeten melden. Hogescholen leveren wel een bijdrage maar ze zullen geen PD gaan ontwikkelen, om het huidige evenwicht niet te verstoren.

---

² De positie van de sector voor Professional Higher Education is nog steeds kwetsbaar binnen het Bolognaproces. Daarbij domineert nadrukkelijk de European University Association, zoals ook bleek bij de viering van 20 jaar EHEA in Bologna. Daarbij was EURASHE als netwerk voor PHE niet betrokken, dus was alles ook niet gericht op de bestuurders van de instellingen. EURASHE is wel een partner in het Bolognaproces maar zoals ook blijkt uit het recente onderzoek naar de invoering van de SCHE in Europa, is het toch altijd weer de EUA die aan de touwtjes trekt. Daar is dus nog wel werk aan de winkel.

- **Ad en de buurlanden**

Zoals al eerder gemeld is Duitsland mordicus tegen de invoering van de SCHE, in alle regio's. Universiteiten willen het helemaal niet en hogescholen vinden het niet passen bij de na te streven status als 'instelling voor hoger onderwijs', op weg naar 'het zijn van een aanbieder van academisch gericht onderwijs'. Daarom kunnen in de grensstreken jongeren in ons land een Ad gaan doen, en het Nederlands is vaak geen probleem.

In Vlaanderen kwam in 2007 de discussie op gang rond de SCHE maar dan om op te nemen in het volwassenenonderwijs. Hogescholen kwamen pas heel hard in beweging toen de academische bacheloropleidingen die ze mochten verzorgen, dienden te worden overgeheveld naar de universiteiten. De vaak sterk teruglopend instroom kon vervolgens worden opgevangen door alsnog de SCHE, eerst hbo-5 en daarna Graduaatsopleiding genoemd, stevig te omarmen. Net als in Nederland is deze opleiding een groot succes aan het worden.

De samenwerking tussen de hogescholen in Nederland en Vlaanderen rond niveau 5 is hecht te noemen sinds een aantal jaren. Er kan goed met elkaar worden gecommuniceerd. Ook loopt men tegen dezelfde zaken aan en dat betekent dat er over en weer veel van elkaar kan worden geleerd.

- **Beschouwing**

Wat betreft de PD kunnen we dus Duitsland en Vlaanderen vergeten. De VH kan ook geen steun verwachten uit die hoeken en er zijn geen samenwerkingsverbanden op te zetten.

We kennen de NVAO voor het Nederlandse en Vlaamse hoger onderwijs. Maar op dit moment is het ook vooral toch een organisatie met een soort tweedeling als het gaat om de procedures. Dat heeft te maken met de geschiedenis van het stelsel, leidend tot een meer traditionele aanpak in Vlaanderen. Maar dat laat onverlet dat er van elkaar kan worden geleerd als het gaat om het Bolognaproces, de EHEA en de procedures voor de accreditatie en de interne kwaliteitszorg.

3.6 PD en wetenschappelijke aanpak

- **PD en wetenschappelijke component**

Een van de grote vragen die blijft opduiken is of de PD in de nu voorgestelde opzet voldoende mogelijkheden biedt om de component 'wetenschappelijke insteek' in te vullen. Op basis van de meningen die wereldwijd rondzwerfen wordt niveau 8 gezien als een positie in het hoger onderwijs waarbij toch een flink deel daarop gericht dient te zijn. Dat heeft mede te maken met het onderscheid tussen instellingen in een land met een binair systeem, de bescherming van de graad Phd (Doctor) in de wereld, maar ook met het onderscheid met de Master.

Bij dat laatste is te zien, ook in Nederland, dat er Post-Masters zijn (post-initiële masteropleidingen) die eigenlijk al claimen zich op niveau 8 (of 7,5...) te bevinden. Denk in ons land aan het 'ontwerperscertificaat' dat eigenlijk ook kan leiden tot een PhD (promotie op basis van een 'proefontwerp', naast het 'proefschrift') maar hier door de TU's wordt gezien als een 'Post-Master' met de private graad EngD.

De VH steekt nu in op het praktisch onderzoek en niet op de wetenschappelijke aspecten. Het programma bestaat uit kortlopende projecten met het doelgericht bezig zijn in de praktijk. Uit de reactie van de minister blijkt dat dit toch als een mogelijk te breed ingestoken aanpak moet worden gezien. Hij gaf in Den Haag aan dat er na een algemeen onderzoek de diepte zal moeten worden ingegaan om te kunnen focussen op een bepaald onderwerp, zonder zich te verliezen in een te brede aanpak. Daarvoor is tijd nodig, meer dan een jaar, ook al om goed te bezien wat de bruikbaarheid van de uitkomsten van het onderzoek kan zijn.

Het is tevens een mogelijk struikelblok voor een koppeling aan niveau 8 van het NLQF. Ook daarvoor is op basis van de descriptoren nadrukkelijk een wetenschappelijke insteek nodig. Het alleen maar aanbieden van de theorie en daarbij passende zaken op een hoog niveau is niet voldoende. Dat maakt het hebben van een opleiding voor werkenden zo ontzettend lastig, om daarmee met deze kwalificatie te kunnen aankloppen bij het NCP voor het NLQF.

Mocht de overheid op een gegeven moment besluiten de PD in het ho-assortiment op te nemen als een formele opleiding (graad), dan moet men bij het NLQF de PD zonder verder daarover iets te zeggen hebben, op 8 in het register opnemen. Dat zou voor een PD zonder een wetenschappelijke onderzoekscomponent betekenen dat er een soort 'gap' gaat ontstaan met de NLQF-descriptoren, ook formeel als compatibel gezien met de Dublin Descriptoren voor de

EHEA. Daarmee wordt de deur als het ware opengezet voor andere aanbieders die niveau 8 claimen.

- **Ad en onderzoek**

Er is veel over te zeggen maar er zijn nog steeds veel mensen binnen de hogescholen die Ad niet durven te omarmen als hbo-graad. Het is vooral een tussenstap, zegt men, en een niveau tussen mbo-4 en hbo in – alsof het begrip ‘hbo’ synoniem is met ‘Bachelor’. Ook koppelt men die mening aan de uitspraak dat in de Ad geen onderzoek kan worden gedaan. Daarbij wordt niet gekeken naar de Bachelor en de Master, om simpelweg te moeten kunnen constateren dat ook in de Ad een onderzoekende houding wordt aangeleerd. Daarvoor bestaan documenten, opgesteld door de hogescholen die al jarenlang met het Ad-bijltje hakken.

Ook binnen de EHEA kent de SCHE een insteek die op basis van de Dublin Descriptoren te maken heeft met onderzoek, om afgestudeerden voor te bereiden op hetgeen in de Bachelor aan de orde komt.

Maar goed, de huidige generatie met docenten die meer en meer bij de Ad betrokken zijn en gaan worden, zal in de loop der tijd laten merken dat deze opleidingen gewoon passen bij het hbo, met alle daarbij behorende facetten.

- **Beschouwing**

Het lijkt erop dat de insteek via het zelf maar gewoon opzetten van een privaat netwerk met een aanbod waaraan het werkveld meebetaalt aan een PD-programma, toch de meest voor de hand liggende is. Als er in de TK zal moeten worden gediscussieerd over de positionering, wordt ongetwijfeld gevraagd naar het verschil met de PhD, de meerwaarde voor de maatschappij (bekostiging door de overheid) en de economie (idem, maar ook met geld uit het werkveld), alsmede het waarom een samenwerking met de universiteiten niet handiger is vanwege de daar al bestaande structuur. Ook zal worden gewezen op Vlaanderen en Duitsland, alsmede op de situatie in de EHEA. Het is uiteraard aan de VH om hierop de juiste antwoorden te formuleren, ook tijdens het experiment maar vooral op basis van de monitor en de evaluaties.

3.7 Master en PD

- **PD en leerlijn via de Master**

Een van de zaken die in de discussies opduikt is het nog niet volledig kunnen benutten van de ruimte voor de hbo-masteropleidingen. Bij de universiteiten is een Research Master te volgen, met een langere duur, als het ware te zien als een aanloop voor het gaan doen van het promotietraject. Dat staat ook als zodanig in de wet nl. dat in principe de Master toelating biedt daartoe, met net als bij alle andere opleidingen specifieke uitzonderingen daarop.

Het betekent dat de PD als het ware kan worden gezien als een voortzetting na de Master, niet als een Post-Master maar als een traject dat een duidelijk eigen karakter heeft qua onderzoek en het daarover gaan publiceren. Dat zou kunnen betekenen dat er ook hbo-Masters zijn te ontwikkelen die een natuurlijke doorloop hebben naar de PD.

- **Ad en leerlijnen met mbo-4 en Bachelor**

De Ad is een zelfstandige opleiding, maar er is vanaf het begin al sprake geweest van een inbedding in leerlijnen. Zo kan het gaan om het vanuit het mbo naar een Ad door te stromen en dan aan het werk te gaan of meteen of later doorstuderen voor de Bachelor. Daarbij kunnen bij mbo-4 de keuzedelen een rol spelen.

De doorloop met de Ad naar een programma voor het behalen van de bachelorgraad zal in de komende tijd steeds meer van belang worden. Maar er zal worden bezien hoe de leerlijn anders is in te richten, binnen de Ad zelf maar zeker ook binnen het aanvullende deel om daarmee niveau 6 te bereiken.

Een aspect dat in de nabije toekomst zal gaan spelen is het mogelijk maken voor alumni van Ad-opleidingen om terug te keren naar de hogeschool om alsnog de Bachelor te behalen. Dat betekent dat er voorbereidende cursussen moeten zijn om weer een goede doorstart te kunnen maken, met vervolgens een deeltijdse of deels duale invulling van het aanvullende bachelorprogramma.

Het gaat hierbij vooral om de doelgroep ‘volwassenen’ die wellicht overal binnen onze economie en maatschappij merken dat een graad Bachelor kan meehelpen in het vormgeven van de loopbaan.

- **Beschouwing**

Het is nu zo dat degenen die meedoen aan het experiment een aanstelling bij een hogeschool krijgen. Er zullen dan ook veel mensen uit het hbo zelf zijn die een kans krijgen om hierbij te worden ingeschakeld.

Het betekent dat er sprake is van een doelgroep met mensen die net als bij de promotie bij de universiteiten een duidelijke relatie hebben met de instelling. Er zal echter moeten worden bezien hoe ook andere constructies mogelijk zijn, kijkende naar de situatie waarin veel personen een Master halen nl. in deeltijd en in een 'executive' vorm.

3.8 Concurrentie vanuit het wo

- **PD en executive masteropleidingen in wo**

Het hbo en wo vormen samen het hoger onderwijs. Dat wil zeggen dat hetgeen wordt aangeboden op een bepaald niveau, gelijkwaardig is – in principe, op basis van de door de NVAO uitgevoerde accreditatie. Maar dat laat onverlet dat de namen 'hogeschool' en 'universiteit' bij veel mensen verschillende belletjes doen rinkelen, ook in het buitenland als het gaat om de status. Maar een Bachelor is een Bachelor en die graad staat altijd op beider getuigschriften.

Er wordt al jaren gekeken naar de Master. Maar zolang hogescholen meewerken aan de doorgang naar de wo-Master wordt het lastig om hbo-bachelor-studenten volledig te verlokken om een hbo-Master te gaan doen dan wel het aldus zien als een aanpak om vwo'ers de hbo-weg aantrekkelijker te laten gaan vinden.

In de communicatie rond de PD en de wijze waarop de universiteiten ernaar kijken, wordt aangegeven dat er sprake is van een ondersteuning van het initiatief. Hoe het dan straks gaat met de verdeling van de gelden hiervoor en voor het onderzoek in het algemeen is niet echt helder geworden. Misschien is het meer een kwestie van tolereren van de wo-kant, van mening zijnde dat het experiment loopt tot en met 2029 en dat er dan al gaandeweg nog heel veel kan gebeuren.

Wat wel zichtbaar aan het worden is, is dat de universiteiten zich ineens gaan storten op het ontwikkelen van 'executive masteropleidingen', maar dan post-initieel door de NVAO goedgekeurd, om deze voor veel geld privaat in de markt te zetten. Dat gebeurt in het kader van het 'levenlang ontwikkelen', gericht op min of meer dezelfde doelgroepen als de hogescholen voor de PD in gedachten hebben nl. de 'professionals'.

Wie gaat de strijd winnen? Zal een 'E-Master' meer status krijgen dan een PD, net zoals dat het geval lijkt te zijn met de wo-Master in vergelijking met de hbo-Master? Is het ook daarom dat de universiteiten de hogescholen met de PD gewoon maar hun gang willen laten gaan?

- **Ad en geen niveau 5 in het wo**

De Ad zit in het hbo en niet in het wo. De universiteiten zien de Ad totaal niet als een gevaar als het gaat om het zijn van een aantrekkelijk vervolg voor vwo'ers. Een voorstel om de Ad alleen in deeltijdse wo-trajecten op te nemen, is ook een tijd geleden verworpen. Er zitten nog maar een paar duizend studenten in deeltijd een opleiding te doen, en dan zou een investering in een wo-Ad niet zinvol zijn. Men gooit zich nu liever op die Executive Masters voor werkenden, met de status als wo-instelling als verkoopargument. Iets om toch maar in de gaten te houden.

- **Beschouwing**

De PD is dus ook te zien als een instrument om de status van het hbo te bevestigen, en in ieder geval op de gelijkwaardigheid met het wo nog beter in beeld te brengen. Maar dan zal er toch eerst een complete aanpak voor de gehele hbo-sector moeten komen, van Ad naar niveau 8.

Het is ook niet aan te raden om mee te liften op de status van het 'Doctoraat' en te spreken over het doorlopend van een promotietraject. Het tegen het wo 'aanschuren' is alleen maar een bewijs van zwakheid, en het zorgt voor het optreden van het 'Calimero-effect'. Het hbo moet een volledig eigen structuur, vormgeving en statuus opbouwen, als een sterk alternatief voor het wo.

Dus op zoek naar andere namen binnen het hbo. Is een mooi alternatief voor de Professional Doctorate misschien de Professional Researcher?